

A lengyel pápa szavai az 1956-os forradalomról

SZABÓ FERENC

1931-ben született Kálócfán. Jezsuita szerzetes, teológus, irodalomtörténész, költő. Legutóbbi írását 2016. 6. számunkban közöltük.

A magyarok barátja

Mi magyarok több alkalommal megtapasztaltuk II. János Pál *irántunk érzett rokonszenvét*: megnyilatkozásaiban kifejezetten is hivatkozott a hagyományos lengyel–magyar barátságra, jól ismerte a történelemből a közös lengyel–magyar királyokat, szenteket.

Mindezt személyesen is megtapasztalhattam, amikor 1991-es magyarországi látogatása előtt sokszor találkoztam vele a Vatikánban a szerdai kihallgatások előtt, hogy a magyar zarándokoknak szánt magyar szöveg kiejtését gyakoroljuk. Minden alkalommal emlékeztetett a lengyel–magyar közös történelem valamelyik mozzanatára. A magyarországi látogatás előtt dokumentációt is adtam a Szentatyának, hogy tájékozódjék a magyar múlttól és jelenről, az egyházi-kulturális helyzetről.

A Vatikáni Rádió volt francia munkatársával (P. Gérard-ral) összeállítottuk előző évben a *Missi* című képes francia folyóirat Magyarországról szóló különszámát. Ezt is átadtam a pápának. Amikor 1991. augusztus derekán Castel Gandolfóban vele ebédelhettem, látam: evés közben nézte, forgatta a lapot, és kérdezgetett. *Szóba került az 1956-os magyar forradalom is*. Valamit tudott róla; említette, hogy lengyel egyetemisták jöttek Budapestre vért adni. De akkor tőlem hallotta először, hogy a szabadságharc — a poznani eseményekre válaszul — a lengyelekkel való együttérzésünk jeléül szimpátiatüntetésként kezdődött. Elmondtam, hogy először mi, egyetemisták a Bem-szoborhoz vonultunk, megmondtam, hogy ki volt Bem apó, és hogy hogyan taposták el a szovjet tankok szabadságharcunkat. Wojtyła pápa figyelte elbeszélésemet, és jól megjegyezte, mert amit tőlem hallott 1956-ról, megismételte egy héttel később a magyar főpásztoroknak.

A lengyel–magyar történelem érintkezéseiről

1991. augusztus 20-án délben a magyar püspököknek olaszul rögtönzött beszéde tanúsítja ezt. A Vatikáni Rádió olasz technikus a rögzítette e beszédet, aztán leírtuk hangszalagról. Mivel ez a rögtönzés *nem szerepel az 1991-es pápalátogatás beszédeinek hivatalos gyűjteményében*

(csak a püspököknek szóló hivatalos beszéd), most ideírom magyar fordításomban:

„Évek óta vártam erre a magyarországi napra; főleg, amikor Lengyelországba látogattam, tudva azt, hogy Lengyelország és Magyarország között századokon át és az utolsó időkben is szorosak voltak a kapcsolatok. Mindig arra gondoltam, vajon mikor nyílik lehetőség arra, hogy Magyarországra menjek, és most ez valóra vált. Köszönetet mondok ezért a lehetőségért az Isteni Gondviselésnek, hogy így irányította a dolgokat annyi emberi tényezőn keresztül, és főleg a Fatimai Szűz révén megnyilvánult Irgalmasságáért, mert emberileg szólva ennek a pápának tíz éve nem kellett volna élnie már, több mint tíz éve. Ha nem élt volna, nem jöhetett volna Magyarországra! Ha tehát él, a Madonnának köszönheti, ennek a csodálatos és titokzatos Madonnának, aki irányítja a személyek és a népek sorsát. [Itt néhány mondat utalást tett Czeszochowára, az oda összesereglett fiatalokra, tudniillik a pápa onnan érkezett Magyarországra.] Tehát mindez kapcsolódik Magyarországhoz. Számomra a magyar hagyomány átfog ezer évet, és vannak benne kiváltságos, sajátos mozzanatok. Biztosan ilyen pillanat volt, amikor Lengyelországba jött Lajos király leánya; Lajos rokonsági kapcsolatban volt a Piast családdal, és e család kihalálása után Lajos egy ideig Lengyelország királya volt, egyszerre Magyarország és Lengyelország királya. Lengyelországban a trón örököse tizenkét éves leánya, Hedvig lett. Ez a Hedvig a kellő pillanatban Krakkóba jött, és Isten nagy áldását hozta magával, nem csupán új országa, új hazája számára, hanem annyi nép, főleg Litvánia számára, továbbá ama népek számára, amelyek ebben a korszakban a mongol, a tatár iga alatt éltek. Biztosan új korszakot nyitott lengyel népünk és Európa számára. Azután meg kell említenünk egy Erdélyből jött nagy királyt: Báthory Istvánt, aki Lengyelország egyik legnagyobb királya volt, de csak tíz évig uralkodott. Az oroszok nem szívesen emlékeznek rá, mivel győzni tudott, és a saját követelményeit szabta ki rájuk.”

A lengyel pápa 1956-ról

„Íme, a történelemnek oly sok mozzanata eleven emlékezetemben, de ezeket nem mondom el nyilvánosan, nehogy túlságosan lengyel pápa legyek, de elmondom barátok között, akik jobban tudják. A 19. században volt egy lengyel tábornok, Bem tábornok, egyike a magyar nemzeti hőseknek. A mi századunkban, 1956-ban történt: előbb az első forradalom a lengyelországi Poznańban, majd a híres októberi forradalom Magyarországon, nagyon éreztük a kapcsolatot. Jól emlékezem az eseményekre, mert már nemcsak pap voltan, hanem professzor is: a fiatal egyetemisták mentek Magyarországra, vért vittek, hogy segítsék magyar testvéreiket a nehéz helyzetben, a kórházakban vérátömlesztéssel. Nagyon hosszú és gazdag tehát [közös] múltunk. Az előzményekről, a középkorról beszéltünk. Tegnap láttuk [a Népstadionban] a szép színrevitelt, a művészi szempontból nagyon szép

balettet, amely felidézte a tatárjárást [Szent Margit alakját]. Ugyanabban a történelmi időszakban, a 13. században, Lengyelországot is megszállták a tatárok. Ebben a korszakban a herceg (nem volt király), a krakkói herceg egy magyar lányt vett nőül, Kinga-Kunigundát, aki férje halála után Lengyelországban maradt, és klarissza apáca lett, és a lengyel nép emlékezetében mint anya maradt meg. Ezek a kapcsolatok tehát több évszázadosak, mindig kedvezők, testvériek voltak; ezért igen nagy vágyat éreztem, hogy Magyarországra jöjjek, régóta vágytam erre. Egy kis akadályt jelentett a magyar nyelv. (...) Ez a nap számotokra Szent István napja, állami ünnep is; a kommunisták ugyan meg akarták szüntetni, de másképpen nevezve megtartották, mert nem tudtak változtatni az erős hagyományon. A hagyomány erősebb volt, mint az ideológia; nem régóta ismét Szent István ünnepe. Szent István elhozta saját ünnepére a pápát is, előbb Esztergomba, azután Budapestre. Nem tudom nem csodálni mindezért az Isteni Gondviselést, aki így írja az előre láthatatlanokat: »*quod non est possibile apud homines, est possibile apud Deum*«. Mondjunk köszönetet az Isteni Gondviselésnek és a Magyarok Nagyasszonyának a mai napért és e találkozásért!”

*

A magyar püspökök 1993. január 23. és 30. között végezték *ad limina* látogatásukat a Vatikánban. II. János Pál hozzájuk intézett beszédében lényegében megismételte 1991-es látogatásakor mondott intelméit. Idézek egy szakaszt beszédéből:

„Csak a fordulattal tudatosult valóban az emberekben országokban, hogy egy értékeiket veszített és zilált társadalomban éltek. Az egyház ebben az átalakulásban sokak számára egyike azon kevés hitelt érdemlő intézménynek, amelyben még bízhatnak. Nagy tehát a belétek helyezett bizalom és a veletek szembeni elvárás. Hogy megfelelhessetek a különböző oldalról felkínálkozó sokrétű feladatoknak, amelyeket nem utasíthattok vissza, és amelyekkel legjobb tudásotok és lelkiismeretetek szerint törődtek, szükséges lesz komoly horderejű elgondolásokat kidolgozni, és megvalósításukra a megfelelő személyeket munkába állítani. — Jóllehet lejárt a totalitarizmus ideje, amely a vallást és az egyházi életet diktatórikus intézkedésekkel egy evilági üdvrendnek vetette alá, országokat ma mégis befolyásolja a túlzott fogyasztói szemlélet és a hagyományos értékek felbomlása. Emellett fennáll a veszély, hogy az egyik függőségből a másikba kerültek, amely nem kevésbé ellenkezik az ember valódi kibontakozásával, és a kereszténységet ugyanúgy akadályozza abban, hogy elvárt módon betölthesse azt a nélkülözhetetlen szerepét, amely megilleti, mint a magyar történelem és kultúra lényeges alkotórészét. Ezért Szent Pál apostollal mondom nektek: »álljatok tehát szilárdan, és ne hagyjátok, hogy újra a szolgaság igájába hajtsanak benneteket« (Gal 5,1).”